

Людубоје А. Конџић

О. С. МАРДЕН

ШТА РАДИШ

РАДИ

КАКО ВАЉА

1921

НАПРЕДАК-БЕОГРАД

O. C. WARD

1871

1871

KVKO BVPV

1871
KVKO BVPV

БАН 600
14/15

ОРИСОН СВЕТ МАРДЕН

ШТОГОД РАДИШ РАДИ КАКО ВАЉА

БЕОГРАД
ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРА НАПРЕДАК
1921

I

Штогод радиш ради како ваља Небрижљивост је злочин

Има неколико година, у Новом Лондону, про-
била је вода у један чамац за спасавање;
поправљајући га и дотерујући га открили су
да су пређашњи његови градитељи заборави-
ли један тежак чекић у њему, пре тринаест
година, кад су га били наградили. Како се
чамац непрекидно кретао и мицао на води,
чекић је прво истањило дрвено дно, а затим и
сâм оклоп на њему. Од тог се направила рупа,
и вода је јурнула унутра.

Недавно се дознало да је једна млада
девојка остала двадесет година у затвору,

уместо свега двадесет месеци, захваљујући једино погрешци преписивачевој, који је, преписујући пресуду, ставио двадесет година уместо двадесет месеци.

Историја човечанства препуна је страховитих несрећа за које се дугује небрижљивости и неопростивим погрешкама и заблудама оних, који се никад нису били навикли да тачно и потпуно ураде посао, који би им био поверен.

Како је много људи изгубило ногу, око или руку, или су постали посве неподобни за рад, и остали привезани за постељу, што су насавесни радници рђаво начинили поједине ствари које су њима биле остављене да их ураде; што су у том раду били небрижљиви и што су своје погрешке замазали бојом или лаком!!

Колико је људи који су изгубили очи, захваљајући небрижљивом раду, злочиначким недостатцима извршеним при грађењу железничког пута! Помислите само на све оне несреће, проузроковане недостатцима у точковима на вагонима, недостатцима у локомотивама, парним казанима, на саставцима и обележјима на

самом путу, на све оне недостатке унесене у какав посао који није рађен с пуно часности од стране радника који тврде да је ипак доста добро урађен за оно мало јадне и кукавне плате, коју они примају за тај рад!!

Зато што они радници нису били савесни у свом пословању, нису запазили извесне недостатке у челику, недостатке који су учинили те су шине попустиле, или су попустили подупирачи, или су проузроковали квар на локомотивама и машинама. Челично дрво препукло је напред океана и хиљаде живота путника доведено је у опасност са небрижљивости можда само једног јединог радника.

Како се много озбиљних несрећних случајева деси, једино захваљујући недовољном старању при ливењу гвоздених греда, или каквог другог материјала за гвоздене конструкције! Пре но што су довршене, понеке би се грађевине срушиле, затрпавши под својим рушевинама стотинама радника, само зато што је неко — газда или радник — био неразборит, или зато што је био несавестан.

Једна велика фабрика у једној индустриј-

ској вароши у Масачузету срушила се једнога дана, кад је била у највећем жеку свога рада. Рушећи се, запалила се, и под њеним рушеви-нама нашло је смрт стотину двадесет пет живота. Овај ужас био је последица небри-жљивости, — за коју се нема речи да се обе-лежи, — предузимача-градитеља. Ливење сту-бова, на којима је почивала целокупна зграда, било је извршено нетачно и с манама, тако да њихова дебљина није била једнака на целој њиховој дужини. Нису могли издржати прити-сак, пустили су и скрхали се, изазвавши тако страховиту жртву у људским животима.

Пре неколико година опет цео је свет био запањен вешћу да се срушио један велики мост у Канади, и да је то рушење упро-пастило много драгоцених живота и про-гутало милијуне долара. „29. августа, пишу једне новине, причајући о овом несрећном случају, двадесет хиљада тона челика, који су у току неколико година вредно унесени у средњи распон на великом мосту на Светом Лорану у Квебеку, срушише се одједном као замак начињен од карата, повукавши са собом

стотине људи, који или бише тешко повређени или нађоше смрт у речним таласима. Поред ове хекатомбе људских живота, ова је несрећа прогутала само за неколико тренутака милијуне долара предузимачима-градитељима“.

Пре но што је комисија, одређена од стране канадске владе, поднела свој изавештај о целој овој несрећи, један енжењер, који је, сâм за свој рачун, чинио испитивање, дао је ова обавештење.

„Мислим да се брзо приступило послу да се заштити девето метално уже, што се могло извршити за три часа рада и са неколико стотина долара трошка око скелета, шрафова и клинаца, погрешке и недостатци које смо сад утврдили могле би бити отклоњене доцније, и мост би био савршено чврст и подобан за употребу, којој је намењен“.

Овде је, дакле, реч о двогубом злочину: нехат и небрижљивост од стране енжењера који су градили план или оних који су изводили грађење моста, небрижљивост која је учинила могућним његово сурвавање, потом, на другом месту злочиначки нехат оних који

су били одговорни за стање и исправност моста и који су могли спречити несрећан случај са мало бриге и памети, неколико часова рада и неколико стотина долара трошка!

Већина сударâ и несрећа на железницама, толики ужас и несреће које се дешавају на земљи или на води, доносећи собом толике патње и уништење толиких живота, последица су нехата, небрижљивости, лакоће, неозбиљности, или рада рђаво урађеног, или само упола урађеног. Све су те несреће последица нискости радника равнодушних, немарљивих, небрижљивих, радника који раде, не имајући пред собом идеал.

Свуда, на нашој планети, утврђујемо и видимо трагичне резултате рада брзо и рђаво урађеног, непотпуног. Дрвена нога, празни рукави на капутима, небројени гробови, кућна огњишта без оца и матере, причају нам о небрижљивости, погрешкама, неподобности оних, који у свој рад нису унели ни мало свога срца.

Најгоре злочинце не погађа увек закон. Небрижљивост, непоштење, нехат, оно „пусти

нека иде како иде“, немање и недостатак тачности, злочини су према појединцима, према човечанству, злочини који изазивају много више несреће но злочини оних који су зарад њих стављени на оптуженичку клупу. Кад каква мала сламчица у каквом металу, или најмањи недостатак у раду, може стати драгоценог живота каквог човека, небрижљивост је злочин, исто онако као сваки преступнички акт, учињен по својој слободној вољи. Кад би сваки унео савесности у свој рад, да га изврши потпуно добро, не само да би број губитака у људским животима, да би број осакаћених делова тела човечјег знатно био сведен, већ би се и човечанство много брже уздигло на узвишеније место.

Посао часно извршен помаже да се створи частан карактер. Навика да се небрижљиво, несавесно ради, утиче врло брзо на радникову памет. Ономе, који занемарује свој посао, попушта и слаби карактер. Посао рђаво урађен води промашеном и неоствареном животу. Наш посао је део нас самих. Сваки небрижљиви посао, сваки посао непотпуно израђен, умањује

нам стручност, умешност, подобност да добро урадимо посао. То је увреда нашем личном поштовању, нашем најузвишенијем идеалу. Сваки ваш рђаво урађени посао непријатељ је који вас вуче на ниже, који вас спречава да напредујете, да се усавршавате, да постанете прави човек.

II

Однос који постоји између рада и карактера

Ништа не убија честољубље, и ништа не снижава морални ниво живота, као пријатељевање са нашим потчињеним, нижим стањем, са методом која се састоји да се све уради „олако“, без муке. Несвесно постајемо слични са оним, што смо на тај начин урадили. То постаје део нас самих, и навика да се послови свршавају овако на дохват, небрижљиво, на начин који не одговара нашем човечјем достојанству, уткива свој кобни недостатак у потку нашег карактера и постаје наразлучни, саставни део нашег битисања.

Већина младих људи придаје више важности количини, но ли каквоћи својег пословања. Покушавају да ураде много, а занемарују да ураде добро, како ваља. Не разумеју да васпитање, благостање, задовољство, опште развијање и снага сваког бића, што све проистиче из навике да се добро уради све штогод се ради, надмашују вредношћу, врло много, количину произведеног рада.

Тако смо створени да каквоћа нашег рада показује цео наш живот, и тежи да стави наше држање и понашање на исти ниво са нашим делом. Свако лице узима на себе обележје свога обичног начина израђивања ствари. Одређеност и тачност учвршћују ум, поправљају карактер.

Напротив, навика да се послови отаљавају без икаквог паштења, немарно, има врло рђавог утицаја на разум, и знатно снижава ниво свеколиког живота.

Сваки посао, који излази из наших руку, упола израђен или рђаво урађен, оставља за собом траг неморалности, и одузима нешто мало поштовања према себи самима. Кад сте

небрижљиво урадили какав посао, кад сте предали рад који је нижи по каквоћи, нисте више оно што сте дотле били. Нема више у вама исте жеље да предате посао добро урађен, не гледате више свој посао као какву свету ствар. Сами себе стварате неподобним да добро радите, и то све у мери у којој допуштате да из ваших руку изиђе посао нижи по каквоћи, небрижљивији.

Унутрашње и морално дејство које производи навика да се све упола уради, њезина моћ кварења нарави, тешко могу бити запажени и оцењени, јер се ова дејства стварају тако постепено и тако неосетно, да је човеку посве тешко запазити их. Онај који свој посао уради „на двоје — на троје“, губи поштовање према себи, и кад поштовања према самом себи нестане, свршено је и с поверењем у сама себе; кад обога нестане, кад обоје ишчезне, савршенство у послу постаје немогућно.

Чудновато је да се утврди, колико навика небрижљивости може постепено, лукаво оковати индивидуу и променити до те мере њезино умно стање, да она долази дотле да оставља

на страну свој идеал, верујући, ипак, да чини све своје напоре ради његовог постигнућа и остварења.

Познавао сам једнога човека који је био честољубив да учини нешто велико, и који је, међутим, имао и све особине да у том и успе. Кад је отпочео своју каријеру, био је тачан и вредан. Сам од себе је тражио оно што могаше дати најбоље, и није себи допуштао да ма што изиђе из његових руку, а да није како ваља. И помисао на небрижљив рад чинила га је несрећним; ну, ускоро његово умно развијање тако је било ослабило, тако се био покварио навиком да сваки посао уради само у пола, да се, напоследку, помирио са таквим начином рада не протестујући нимало; изгледа да је био постао потпуно несвестан свега овога. Данас ради сасвим обичан посао, на њему се не примећује спољашње мртвило, нити се запажа осећај понижења, и што је у свему још најтрагичније, лежи у томе, *што он не зна зашто је до тог стања дошао!*

Наше честољубље и наш идеал траже да их непрекидно обделавамо и обдржавамо. Многи

су људи тако створени да њиховог честољубља и њиховог идеала нестаје, кад су сами или кад су у друштву небрижљивих и равнодушних створења. Њима је непрекидно потребно да их неко подстиче, да их гура, или да пред очима имају пример других људи.

Сећам се једнога човека, који је, до смрти своје жене, имао диван идеал и жељу да постигне узвишени циљ, сећам се тога човека који се много паштио и трудио у свакој ствари; никад себи не би допустио да од себе не да оно што би могао учинити као најбоље. Али, кад је остао сâм, његов идеал попусти; занемарио је своје достојанствено држање и предао се тако раскалашним навикама да је постао одвратан, и, међутим, по сољашњости, по изгледу био је потпуно несвестан оне промене, која се у њему извршила.

Како се брзо какав младић, лепо васпитан и лепо одгајен, који има у себи узвишени идеал и племените мисли, ниско спусти кад остави очинско огњиште и ступи на рад код каквог газде са најобичнијим прохтевима и са методама, у којима је врло мало обазривости и тачности.

Увођење несавршенства и неисправности у наш посао производи исто дејство које производи улажење каквог отрова у наш организам; обоје рђаво делују на животне функције. И инфериорност је зараза која ослабљава и трује цео организам. Она помрчава идеал, умртвљује умишљаје и тежње, сузбија честољубље, и производи квар у свима доменима.

Човечја машина тако је удешена да све оно што квари само један део њезин квари је једновремено целу. Постоји тесна унутрашња веза између квалитета рада и карактера. Нисте ли зар никад запазили брзо изопачавање које се производи у карактеру каквог младог човека или какве младе девојке, чим престану бити тачни, приљезни, савесни у свом пословању.

Кад бисте могли запитати госте наших тамница шта је био повод њиховој пропасти, многи би између њих могли назначити прве трагове свога изопачавања од оног тренутка, кад су почели узалуд да упропашћују своје време, да раде посао на двоје на троје, несавесно.

Створени смо да будемо часни људи, а сваки пут кадгод то престанемо да будемо,

неморални смо, и наше свеколико морално биће од тога трпи. Часност значи неповредност у свима стварима. Она не значи да се само може имати поверења у нашу реч, већ да је наш посао брижљиво урађен, да је урађен тачно, часно. Она не значи, да, ако не варамо речима да можемо варати каквоћом свога посла. Часност хоће истину у свакој ствари — и у делима, у послу као и у речима. Ограничити се да не крадемо новац и добро каквог човека није све оно, што се подразумева под речју часност. Не треба другом да крадете ни време, ни оно што му припада, радећи свој посао упола, или радећи га „на двоје — на троје“, уносећи у њ погрешке са небрижљивости или нехата. Уговор који сте потписали са својим газдом значи да му дугујете све што можете учинити најбоље, а не оно што је готово тако.

Изван питања часности и њезиних утицаја на ваш ум, не можете дати остатке самих себе и ваших напора ономе који вас је узео да вас има за оно што можете произвести најбоље, јер успећете да пожањете оно, што сте посејали.

— Ала си луд, рећи ће један радник своме

другу, што се толико мучиш око тог посла, који ти је тако мало плаћен! Зарадити што више са што мање паштења и муке, ето, то је моја девиза, и тако зарађујем двапут више од тебе.

— Могућно је, одговориће му онај други радник, али ја сама себе поштујем и очекујем од себе још и боље од овога; моје морално развијање је за мене много веће вредности него ли зарадити што више новаца.

Сами ћете себе више волети, кад имате одобравање своје савести. Ово одобравање имаће за вас веће вредности но ма која сума новаца, коју сте стрпали у џеп као награду за несавршени посао, урађен „на двоје — на троје“, урађен рђаво. Ништа вам не може пружити правога задовољења, полета и одушевљења као посао добро урађен. Савршено дело у сагласности је са самим начелом нашег бића које је створено за савршенство. Оно одговара нашој правој природи.

III

Погрешке које стају милијун дневно

Неко је рекао: „Постоји огромна разлика између небрижљивости и незнања, што се тиче зала и недуга које могу проузроковати“. Много је младих људи који не могу да успеју и да се уздигну, захваљујући једној мани својој која изгледа посве ништавна — захваљујући небрижљивости, немању и недостатку тачности.

Никад потпуно не уради што узме да ради; не може се никад на њ рачунати да ће неки посао који ради урадити потпуно; његов посао увек треба неко да прегледа или да га допуни. Стотинама чиновника и књиговођа примају само мале, бедне плате, и не успевају

да добију боље положаје, што никад нису научили да послове раде потпуно добро.

Један послован човек, од великог гласа, тврди да нехат, нетачност и небрижљивост запослених људи стају у Чикагу милијун дневно. Управник једне велике трговачке куће у овој вароши вели да је приморан да овда онда у својој радњи постави нарочите људе, надзорнике, којима је у дужности да поправљају и отклањају незгоде нетачности и навику да се у пословању греши. Један од ортака Џона Ванамакера вели да њихову кућу погрешке и неупутности њихових службеника стају годишње двеста педесет хиљада долара. Главна пошта у Вашингтону прими годишње по седам милијуна поштанских пакета који се не могу предати. У овом броју више је од осамдесет хиљада пакета, на којима нема никакве адресе. Велика већина ових пакета је из трговачких радњи. Одговорни чиновници за ову небрижљивост да ли заслужују да буду промакнути и унапређени на боља места?

Има много службеника, који се и од саме помисли да слажу свога газду ужасавају, али

га ипак варају, свакодневно, каквоћом свога рада, који је нечасно урађен, варају га временом рада које скраћују, својом равнодушношћу према интересима баш тога газде, који их употребљава и плаћа. Исто је тако нечасно лагати у раду, радећи посао рђаво, каогод што је нечасно лагати речима, и, међутим, познавао сам службенике који не би могли газду слагати, али који се нимало не устручавају да га варају, остајући сатима ван радње, кад бих их он послао да му сврше какав посао, или који би се, за време највећег посла, скривали да попуше коју цигару, и не помишљајући можда да у пословању постоје много грешније лажи, но што су лажи у речима.

Сваки човек, који, ма на који начин то било, изврће и извитоперава своју часну, прекорну природу, нечастан је, недостојан поверења, и свака способност која није правилно и здраво употребљена, упропашћује се, погоршава се. Човек који свој посао ради на двоје — на троје, који лаже или обмањује каквоћом робе коју продаје или коју сâм израђује,

који употребљава рђав материјал, који скрива бојама и шарама, нечастан је према самом себи као и према својим суграђанима, и требаће да плати недостатак и немање поштовања према себи, и своју неупутност према осталима, изопачавањем и опадањем свога карактера и губитком свога положаја.

Свуда видимо како се поједина роба продаје по јевтину, готово никакву цену, само за то што израђивач у њезину израду није унео нимало савести. Одело, које изгледа лепо и лепо сашивено, после врло кратке употребе, изгуби сваки облик и излиже се, дугмета се откину редом једно за другим, шав попушта при најмањем затезању, на лактовима и коленима направе се читави хлебови, и често пута овакве хаљине, које тек ако сте обукли десет двадесет пута, постају потпуно поабане и готово као стареж. Многи људи никад не мисле, да поново пришивају дугмета и да поправљају отпаране шавове на оделу, које је готово купљено.

Свуда видимо намештај који изгледа да је добро и како ваља израђен, али у ствари тај

је намештај пун недостатака и манâ, скривених под читавим слојевима боја и лака. На саставцима попушта туткало, дрвене столице и постеље прскају при најмањем покрету и потресу, у душецима се убрзо иситни трава и готово се шчврсне, ручице се померају, крхају, сав намештај се распада у комаде већ онда кад би требало да је релативно нов.

Видео сам својим очима једна мала кола, како се сва распала, ма да се сопственик њима служио само три месеца. Боје и лака на њима је нестало, и видело се како су награђена од црвоточног и изеденог дрвета, да су саставци рђаво удешени, и да се на сваком парчету огледала потпуна небрижљивост онога, ко их је израдио.

„Направљено да буде продато а не да послужи“, такву би етикету ваљало ставити на врло велики број творевина, којима је данас засићен сваки трг.

Кад би мануфактурна роба упола израђена, израђена „на двоје — на троје“, израђена на брзу руку, могла говорити и рећи праву

истину, она би нам довикнула: „Не купујте ме, ви, сиромашни радници! Награђена сам само за продају, а не да послужим како ваља. Чак и богати људи не би требало да ме узимају. Распашћу се у парампарче, готово пре, но што будем и употребљена“.

Готово одело купљено за јевтине паре рекло би нам: „Не купујте ме. Отпашће с мене сва дугмета и попустиће сви шавови првипут, кад ме будете навукли. Убрзо ћу изгубити сваки облик, и прва киша, која ме ухвати, изнеће на видик моју рђаву каквоћу“.

Шарени и лаком превучени предмети рекли би нам: „Не цените нас по спољашњости. Под нашом лепом спољашњошћу има ваздан мана, саставака рђаво изведених, има трулог и црвоточног дрвета, сваковрсних недостатака. Награђени смо да будемо изложени, а не и да послужимо својој намени“.

Тешко је наћи какав добро урађени предмет који носи на себи обележје и личност онога који га је радио. Већина предмета урађена је „на хват“. Овај нечастан начин

израде тако је општи да творевине засноване на часности и савесној изради брзо стичу светски глас и достижу највише цене.

Има много и људи и жена у Европи који би увек претпоставили да купе часовник израђен у Женеви, у Швајцарској, но у ма којој другој земљи. Зашто? Зато, што је часовничарство у Женеви стекло светског гласа, а требало је да векови прођу, па да оно дотле стигне; ово је име исто што и речи: добра израда, јачина и елеганција. Они, који купују часовнике у Женеви, знају да неће бити преварени, пошто никад никакав рђав рад није изишао из добрих и гласовитих кућа ове вароши.

Нема боље препоруке од добра гласа. Многе од највећих мануфактурних светских кућа сматрају свој добар глас као своје најдрагоценије добро, и не би хтеле никако своје име да даду каквом артиклу рђаво израђеном. Велике су суме често издаване зарад употребе имена које је стекло гласа са исправности и брижљиво урађеног посла. У великим мануфактурним варошима, за употребу имена појединих радњи платило би се више но једним мили-

јуном, јер су синоними часности, неповредности. Они имају јавно поверење.

Било је једно време кад су имена Грахама и Тампиона на деловима у часовничарству били гаранција савршеног посла и непоречне часности. Странци из свих делова света слали су поруџбине овим фабрикантима, с тврдим убеђењем да ће бити услужени како ваља.

То је онај Грахам који је наградио часовник на Опсерваторији у Гренвичу, који даје тачно време свима народима, и који треба навити једанпут у петнаест месеци.

Тампион и Грахам почивају у гробници у Вестминстеру, захваљујући тачности и исправности свога рада и тој околности што нису никад хтели да израђују и продају предмете до само оне првокласне.

IV

Разлика између занатлије и уметника

Кад довршите какав посао, требало би да можете сами себи рећи: „Ево, могу да јамчим за овај посао. Може бити да није савршен, али сам га урадио како сам најбоље могао. За то јамчим. По овом послу може се о мени судити“.

Не будите никад задовољни послом који је урађен „готово добро“, „доста добро“, „довољно добро“. Не престаните никад да не урадите како само најбоље можете. Толико унесите сами себе у свој рад да они који га виде могу у њему одмах наћи обележја, индивидуалност, ознаку ваше узвишености. То све при-

носи вашем добром гласу, а ваш добар глас је ваш капитал. Не треба да пустите да из ваших руку изиђе рад грубо урађен, урађен на дохват, или да је рад ниже врсте. Све штогод будете радили, па ма то биле и најобичније, посве неважне ствари, све то треба да носи ознаку узвишености. Треба да сматрате сваки посао који вам пролази кроз руке онако, како је Тампион сматрао сваки часовник који је изишао из његове радионице. Тај ваш рад, па ма какав био по значењу, треба да је урнек дело људске умешности.

Мала је разлика која постоји између доброг и најбољег, што опет чини разлику између занатлије и уметника. Уметников глас стварају баш оне мале ситнице, оно дотеривање које обичан човек, обичан радник занемарује.

Гледајте на свој рад као што је Страдиваријус гледао на своје виолине „награђене да вечито трају,“ и од којих се ниједна није никад скрхала, нити покварила. Кад какав посао изиђе из ваших руку, треба да вам буде препорука и да носи ознаку вашег карактера.

Страдиваријусу није било потребно да до-

бије заштитну марку за своје виолине, јер се ниједан мајстор, који је градио виолине, није могао борити против изврности његових творевина, ниједан се од њих није толико мучио да удари на своје инструменте знак узвишености.

Од почетка већ било је одређено да је његово име нешто значило на виолини, да је то име била фабричка марка која је имала да заштити његове инструменте у целом свету. Његов добар глас био му је патент; није му био потребан никакав други. Свака „Страдиваријусова“ виолина која и данас постоји у свету представља вредност од неколико десетина хиљада франака, или вишеструку своју тежину у злату.

Израчунајте вредност коју би вам дао сличан глас као овај код Тампиона и Страдивариуса, коју би вам дала оваква једна тежња и воља за савршеном израдом вашег посла! Нема ничег што би се равнало овој предности да се постане заљубљен у тачност, у савршенство, у непрекидно тражење оног узвишенијег, бољег.

Ниједна друга карактеристика не ствара

тако дубок утисак на газду као осведочена љубав, преданост раду, тачност у доброј изради. Газда зна да ако какав младић уноси, из убеђења и по својој увиђавности, савест у свој рад, не зарад награде и плате коју ће отуда добити, већ што има нечег у њему што му не да да рђаво израђује свој посао, газда зна да је такав младић частан и исправан.

Знам за толико случајева у којима је унапређење на виши положај и већу плату било последица мало више уложене пажње и интересовања, што их је према своме раду уложио какав службеник, што је урадио још мало боље какав посао, но што се од њега очекивало. Газде су паметни и разборити људи. Не кажу они увек оно што мисле, али им врло брзо падну у очи знаци узвишености. Запазе они каквог службеника који носи обележје узвишености, који се око свог посла пашти, који увек добро ради оно што ради. Знају они да ће то бити човек будућности.

Џон Рокфелер вели де је „тајна успеха испуњавати обичну дужност на изванредан начин“. Већина младих људи не виде да се пу-

тања која их води вишем, узвишенијем положају изграђује мало по мало, тачним и потпуним испуњавањем општих обичних дужности, дужности свакодневних на оном положају на коме су сад. Оно што сад радите отвориће вам или ће вам затворити ваше промицање на већи положај.

Многи службеници очекују какав нарочити случај, велики догађај који ће им дати прилике да покажу своју вредност и да иставе своје одушевљење. „Како ће ми, веле они, моћи помоћи утрвена стаза свакодневних дужности да будем унапређен?“ Ну, онај младић који уме да види велике скривене прилике иза обичног скромног положаја, онај је који напредује у овом свету, он ради мало боље посао од оних који га окружују, који су ту с њим; мало је бржи, мало је тачнији, мало је пажљивији; мало је уљуднији; мало више приступачан; има мало више такта, енергије, веселости, свега помало више од својих другова и тим привуче на себе пажњу свога господара и још свих других.

Многи је службеник означен за унапре-

ђење од свога газде много пре но што је могао и помислити. Може протећи неколико месеци па и година, док се прилика не укаже, али кад се већ укаже, онај који је оценио малу разлику која постоји између „доброг“ и „бољег“ између „доброг“ и „савршеног“, између оног што неки називају „добро“ а међутим може бити боље урађено, сигурно ће бити унапређен.

Једна је од погодаба успеха да се добро уради што се ради. Дечко који ће успети у животу није никад задовољан послом урађеним „доста добро“ и не пушта из руку посао урађен само упола. Њега ће моћи задовољити само непрекидна тежња савршенству. Они, који осећају ову заповедничку потребу, не могући да приме и да прихвате ништа несавршено, јесу они који у рукама држе заставу напретка, они који одржавају идеал за друге.

Један од људи који је најбоље успео, и кога сам и сâм познавао, читовао је своје лично обележје, према сваком ко би му приступио, непрекидном и сталном жељом да нађе оно чега има најузвишенијег и најбољег у

свакој ствари. Нико га није могао наговорити да какав посао уради упола, или да се задовољи неким послом ниже врсте кад би могао себи прибавити штогод боље. Ако је реч била о каквоћи и кроју одела, или уопште о каквој набавци, хтео је само оно, што постоји као најбоље. Чак и онда, док је још био сиромаш и док је тражио да стекне и добије положај, кад су му други у истом положају у ком је и он био препоручивали најобичније гостионице и јевтин стан, није се хтео с њима сложити, нити се пак тим задовољити.

Био је убеђен да је његов успех великим делом зависио од идеала коме тежи, од доброг утиска који буде учинио, од његовог држања и понашања, и није хтео ништа сићушно, незнатно и ниже каквоће. Бегао је од свега оног што је ниже по врсти као од отрова, рачунајући да ће му то снизити његов идеал, угазити његово честољубље, ослабити његове напоре. Није никад хтео купити јевтину књигу и рђаво печатану, никакво јевтино одело и рђавог кроја, никад није становао у рђавом и мрачном стану. Бирао је у свачем оно што има најбоље.

Они, који су га познавали, сматрали су да је лудо и да је за њега пропаст потрошити све што заради да би имао лепу спољашњост, како би се могли посећивати људи на вишем положају. Он, пак, сматраше да се вреди мало паштити, како би посећивао људе образованије и на вишем положају, јер се надао да ће међу њима наћи ког потоњег свога газду. Веровао је да ће његов успех у друштву утицати и на његов професионални успех, и са тога разлога сматрао је да су његови односи са просвећенијим и бољим од себе од неоцењиве вредности. Његова потоња каријера изгледа да је потпуно утврдила и оправдала његову методу. Ма да је имао много да се бори у почетку, ипак се међу својим друговима истакао, постао је предмет дивљења својој околини и свима онима, који су га познавали још онда кад је био сиромашан дечак, и кад су му се они ругали кад би им говорио о високом положају у друштву, коме тежи да стигне.

Главна вредност успеха и каријере овога човека лежи у оној сугестији коју нам пружа и истиче да не допустимо ничем да уђе у наш

живот од онога, што би могло снизити наш идеал или умањити наше племенито честољубље. Ово нас још учи да одржавамо везе са оним, што је најбоље, да радимо што боље можемо, да тражимо оно што је најбоље у свакој ствари и свакад, и да ће све то имати видног утицаја на уздизање нашег живота и на идеал који себи истакнемо.

Ну, ако се задовољите оним што је јевтино, свакодневно, ситно, незнатно, ако не придајете вредности и важности каквоћи вашег рада и пословања, вашој средини и вашим личним навикама, тада треба да очекујете да останете у позадини, да будете увек у групи оних који чекају, а можда чак и на њезину крају.

Људи, који су извршили велике ствари и створили велика дела, имали су увек и сувише узвишене идеје о начину како ће то да ураде. Нису се задовољили обичним, осредњим путем. Нису се ограничили да иду утрвеним стазама, нису хтели да раде као што су радили и други, већ да увек ураде боље но други. Вазда су терали ствари које би се појавиле пред

њима мало даље, мало више. И тај полет ономе, што иде даље и више, тај полет и јесте оно што ствара каквоћу рада једнога живота. То је онај непрекидни и стални напор да се приспе оном, што је боље у свакој ствари и што на крају крајева одводи до врха узвишености.

V

Другокласни људи

Каже се за Данијела Вебстера (чувеног државника америчког) да је справљао најбољу рибљу чорбу, јер није хтео да буде другокласни створ, па ма на ком послу то било. Врло је добра ствар, кад се отпочне каква каријера, прихватити одлуку да се никад не буде „другокласни“. Ма што било да предумете да радите, покушајте да га урадите онако добро како то само може бити урађено: Немајте никад ничег заједничког са оним што је ниже. Чините што најбоље можете у свакој ствари, радите увек да постигнете најбоље, изберите увек оно што постоји као најбоље.

Живите што боље можете. Не будите ни у чем другокласни.

Једва бисте могли себи замислити каквог младића који би рекао: „Хоћу да будем другокласни човек. Не желим да израђујем првокласне ствари и послове, нити пак да заузимам првокласно место. Све што је другокласно за мене је довољно“.

Помислили бисте да такав младић није при чистој свести. Међутим, врло је много младића који се овако изражавају, ако не речима а оно својом спремом, својим радом, својим понашањем и животом, свим оним што раде. Не покушавајући да ураде што најбоље могу, задовољавају се осредњошћу, они право греде потпуном неуспеху. Може се постати другокласни човек, просто и не покушавајући да се постане првокласни. Хиљадама људи раде тако сваког дана, и на тај начин тржиште је презасићено другокласним људима.

Свуда се сусрећемо са овим осредњим, другокласним људима, са овим вечитим помоћницима, који никад не иду напред, са овим људима, машинама који се никад не издижу изнад

осредњости, који ће увек заузимати само потчињене положаје, зато што никад неће да се мало више помуче, што никако не уносе савест у свој рад, што не покушавају да буду првокласни радници.

Сем немања жеље или напора, има још и других ствари које помажу да се створе другокласни људи. Расипање, рђаве навике, небрижљивост према ономе што се односи на здравље, немање васпитања, све то ствара другокласне људе. Какав човек који се упропастио расипањем, чија је интелигенција затупила, чији је пораст пометен из сувише великог немара према телу, може бити само другокласни човек, ако по чем не оде чак и у трећу класу. Какав човек који злоупотребљава своју снагу и животност, упропашћује и трује крв, замара своје живце, толико да му тело већ почне да дршће као лист на поветарцу, такав човек само је упола човек, и не може никако помишљати да постане првокласни.

— Свему свету су познате ознаке друге класе. Дечаци подражавају својим старијим друговима и пуше дуван да би изгледали „као

маторци“. Потом настављају да пуше што су наградили себи навику колико безличну толико и противприродну. Људи почињу да пију са хиљаду и хиљаду разлога; али ма какви ти разлози били, они, пијући, не могу остати првокласни људи. Други облици растења траже се зарад уживања која предочавају, али њихова је најсигурнија последица да људе створе другокласним, снижавајући идеал најбољих између њих.

Свака погрешка којој допуштате да постане навика, која ће вама господарити, помаже да и од вас начини другокласног човека и ставља вас у незгодан положај с погледом на ваш углед, достојан ство, част, положај, здравље и срећу. Небрижљивост и нехат према здрављу испуњавају друштво нижим створењима. Придављене класе о којима говоре економисти јесу оне испод нивоа праве мушкости, праве женскости. Покадшто, они који те класе састављају, припадају другој или трећој класи само зато што су одгајивачи њихови за време њихове младости и сами припадали том реду, али потом настаје њихов лични грех што су

и даље кроз цео живот остали другокласни. Добра настава је сваком на дохвату у нашој земљи; они који је се својевољно лишавају криви су и одговорни ако не успеју да поправе свој положај.

Сваки човек има у себи оно што му је потребно да постане првокласни само ако то хоће. Препреке томе настају од самог њега. Нема никаквог извињења за ненадлежност, у нашој земљи тако плодној у приликама, нема никаквог извињења да се остане у другој класи, кад је и прва отворена свима и кад се свуда траже првокласни људи.

Другокласне ствари траже само они који не могу себи да прибаве првокласне.

Носите првокласно одело кад имате новаца да га платите, једете масло, месо, хлебац, првокласни, али ако то не чините, волели бисте да то можете чинити. Другокласне људе онолико мало цене и уважавају као и другокласну робу. Употребљавају их онда кад се не може да нађе ништа боље. За радове ма какве било вредности траже се првокласни радници. Ако хоћете да будете првокласни човек, у

свакој ствари, мало је стало до ваших погодаба и ваших прилика, ваше расе или ваше беде, цениће вас и тражити. И поред ваше скромне спољашњости успећете.

Има неколико година, некакав младић одликовао се као ученик једног угледног млекарника, који је био основан за Црнце. Један пријатељ ове установе, коме је било стављено у дужност да нађе способног управника за сличну установу за беле, препоручи овог младића не рекавши ни речи о његовој боји. Кад се Црнац појавио, сви се зачудише и најстарији члан из овога друштва поче замерати за боју. Младић одговори да је дошао с њим да говори о изради масла, а не о раси; и тако се разговор кретао између масла и боје расе док напослетку не би одлучено да младић учини пробу, али да ће га узети у службу тек онда кад из Њујорка дође извештај по првој испоруци масла које он буде израдио. Кад је стигао извештај, којим се утврђивала извршност израде, примише Црнца за управника. Одједном је постао готово бео у очима својих господара.

Свет не тражи од вас да будете лекар, адвокат, трговац, али тражи да штогод будете предузели, да добро радите, свом умешношћу коју имате у себи. Свет тражи да будете уметник у свом занату и својој професији.

VI

Добар рад је слуга генију

Кад су замолили Даниела Вебстера, који је био један од највећих умова своје епохе, да говори о једном питању које је било искрсло пред завршетак једног Конгреса, одговорио је: „Никад се не усуђујем да говорим о каквом предмету који нисам потпуно проучио. Немам времена да то сад учиним са овим предметом, и за то вам морам одбити молбу да о њему говорим“.

Вебстер је једнога дана држао један славан говор (за који се држало да је импровизиран) поводом једне књиге коју му је било предало неко друштво. Кад је отишао, спазили су да је

књигу заборавио на столу и међу њезиним листовима нашли су цео његов говор брижљиво израђен и исписан.

Дикенс никад није пристајао да чита пред слушаоцима пре но што им потпуно не приуготови одломке које би био изабрао. Имао је обичај, да сваког дана, за шест месеци чита по какав комад пре но што би га предао јавности.

Балзак, велики француски романописац, радио је кадшто по читаву недељу само једну страну, а међутим многа мала шкрабала чуде се и питају од куда му потиче овај велики глас.

Меркреди, славни глумац, кад би играо у малим непосећеним покрајинским позориштима, толико се око тога паштио и трудио као кад би играо у великим позориштима највећих светских градова. „Мале позорнице, рекао је он једном, увек су за мене биле прилика да ствар изведем како најбоље могу; и знам да сам се тим веома користио. То сам називао: „играм за себе сама“.

Добар рад карактерише све људе који су имали успеха. Геније је вештина да се бесконачно паштимо. Несрећа је многих људи што мисле

да, допуштајући себи да раде немарно, да ће ипак добити првокласне резултате. Не појимају да је сваки успели посао окарактерисан крајњом бригом, са много паштења, чак и у најситнијим појединостима. Никакав млад човек не може се надати да ће извршити велика дела, велике ствари, ако му се добро делање и тачност нису утврдили у карактер. Небрижљивост, нека иде како иде, нетачност, навика да се све упола уради, упропастиле би каријеру каквог младог човека, па нека би имао Наполеонову памет.

Ако бисмо прегледали списак људи који су оставили свој отисак у овом свету, нашли бисмо, по општем правилу, да није тај списак састављен од оних који су као деца били право чудо, или који су као младићи много обећавали кад су наступали у своју каријеру, већ да је пре састављен од радних, вредних младића који, и ако се нису одвајали неком нарочитом памету, ипак имаћаху моћи да добро раде по цео дан, који могаху остати код једног посла догод не буде довршен и то добро довршен, који имаћаху енергије, истрајности, доброг осећања и часности.

Непрекидно вежбање ових посве обичних

и природњених врлина, које су удружене са осредњом умешношћу, пре но варљиви низ способности које се јако истичу, чине човека подобним да успе да створи нешто велико и часно. И тако, ако бисмо хтели да проричемо, ко ће бити велики човек будућности, не бисмо ишли да тражимо таквог човека међу младим елегантним створењима која мисле да све знају и која су убеђена да ће успети најкраћим путем.

Савршени су млади људи они који чине те се о њима говори и који обично заузимају узвишеније положаје од оних које заузимају сувише елегантни младићи да би тим били високо уздигнути. Као први међу примерима навешћемо Елију Роота, сенатора Сједињених Држава. Кад је био у школи, био се одлучио да проучи, доклегод може сâм, све што би требало да научи. Ма да није био међу одличним ђацима у школи, његов је учитељ убрзо открио, да кад Елија каже да нешто зна, да то зна потпуно. Волео је тешке проблеме који су захтевали велику марљивост и стрпљење. Покашто, његови би га другови назвали „бубало“, но Елија би се тада само осмехнуо, јер је знао

шта је у ствари. Зими, после подне, кад би његови другови ишли да се клизају, он би остајао у својој соби и радио би аритметику. Роот је сам врло често говорио, да марљивост коју је уносио у решавање ових проблема, ако му ништа друго није дала, научила га је да се никад не задовољи брзим решењима. Код сваког проблема само је једно решење, и стрпљење је цена којом га треба прибавити. Преобразивши у закон девизу: „Штогод радиш ради добро“, дошао је он до највиших положаја у својој земљи.

Вилијам Елери Шанинг, чувени доктор теологије у Новој Енглеској, који је у својој младости једва могао да купи најпотребније хаљине, имао је страст према стварима добро урађеним. „Хео бих да извучем најбољи део из самог себе, говораше он; не могу да се задовољавам да ствари знам површно и упола, већ покушавам да потпуно разумем све што проучавам“.

На несрећу млади људи замишљају да ће успети ма каквом било спремом. Замишљају да ће их њихова елеганција одржати место солидне основе, и да ће завршити тим што ће

им донети успех. То је велика заблуда, јер и поред способности прилагођивања коју имају, потпуно припремање и умешност да постану господари појединости, пружају великих користи младићима, нарочито онима из других земаља.

У овим земљама младић, који хоће да уђе у послове проводи најмање четири године у каквој трговачкој школи, и потом, пошто је добио диплому, још проведе две или три године као приправник, без плате, у каквој трговини коју избере.

Једна је од великих наших погрешака недостатак доброг рада. Како ретко наилазите на каквог младог човека или младу девојку, који се потпуно припремају за своју потоњу каријеру! Површна настава, површна припрема за њих је све што им треба; мало рачуноводства и другог чега и они се сматрају да су спремни за послове.

Није тако давно било, један професор једног од наших Универзитета добио је писмо од некакве младе девојке, којим га пита да ли би могла са дванаест лекција које би узела на

том Универзитету, и сама добити диплому и постати професор језика.

Они који прате наставу у нашој школи и ученике, знају како је у нижим разредима тешко наћи ученике који правилно пишу; и та навика да се пише „готово правилно“ није ретка и код гимназиста у старијим разредима, па и код ученика Универзитета.

Средства којима се многи служе да сакрију своје незнање и недоученост јадна су и кукавна. Скраћивања, мнемотехничка средства су данас на дневном реду.

„Не могу да чекам, немам времена да се усавршавам,“ таква је карактеристика наше земље (Америке) с којом се сусрећемо свуда, по школама, у друштву па чак и у црквама. Немамо времена да посећујемо више школе. Дечко не може да чека тренутак да постане младић, нити пак младић може да чека да постане зрео човек. Младићи се отискују, на послове без претходне и довољне спреме. Природно је да стварају обичне осредње, послове, замарају се и већ у четрдесетој години постају старци; често пак и не претерају ове године.

Нема можда ниједне земље у којој се ствара толико несавршеног посла и рада као у Америци. Млади лекари неумесно врше операције на својим клијентима, што нису имали времена да се довољно спреме. Адвокати са недовољно спреме губе парнице које узму да воде и стварају огромне трошкове и штету својој клијентели. Свештеници, неспремни, стају на проповедницу и досадни су својим говорима својим слушаоцима који су куд и камо интелегентнији и просвећенији. Много је младих људи, који, упола спремни, не успевају у животу, и разуме се за свој неуспех прекоревају и окривљују друштво. Природа је вековима радила да усаврши једну ружу, а млади Американац мисли да може заступати какву велику парницу после неколико месеца изучавања правних наука, или предузети какву озбиљну операцију, од које зависи човечји живот, пошто је неколико месеци провео на медицини.

VII

Кобна реч „готово“

Један младић, имајући у џепу неколико писама од већих људи, који су га препоручивали да што пре добије и што бољу службу, уђе једнога дана у канцеларију Персона, директора поштанског саобраћаја. „Шта умеш да радиш, запита Персон младића. Имаш ли какву специјалну струку?“ „Могу готово све да радим,“ одговори младић. „Е видиш, додаде Персон завршавајући разговор, код мене нема службе за онога који зна „готово“ све да ради. Претпостављам онога који зна да ради само једну ствар и то једну ствар али „савршено“.

Има велика маса људи који управо стоје

пред вратима успеха и напретка. Умеју да израде масу ствари, али не знају ништа да ураде потпуно, савршено. Имају много знања која непрекидно остају некорисна само стога што нису имали умешности да се њима користе, застали су пре но што су постали подобни! Колико је људи који готово знају један или више туђих језика, којима не могу правилно ни да говоре ни да пишу; који знају две или више наука с чијим су елементима непотпуно упознати; који знају један или више заната, али их не могу обављати што ниједан не могу корисно отаљавати.

Свуда сусрећемо људе који су готово успели. Пред нама је човек који је готово адвокат, пред нама је други један који је готово лекар, али који није на крају крајева ни дрогист, ни добар хирург, ни добар апотекар. Други је један готово свештеник — проповедник, или на половини пута да постане фабрикант, трговац, или што томе слично. У свима земљама сусрећемо се са људима и женама који су готово нешто, али не потпуно, савршено.

Ако таква лица предузму што, никад не

ураде потпуно добро; никад потпуно не доврше своје изображење, никад до појединости и потпуно не изуче занат или оно чему се одали. Увек застану, тачно онде кад треба да крену путем успеха.

У хиљадама и хиљадама америчких кућа, на таванима или каквим мрачним кутовима, стоје можда силни а неостварени проналасци и пројекти, који су стали силног паштења и времена, и који, да су само кренути унапред, можда би не само створили благостање својим проналазачима, већ би обогатили и човечанство. Ови су проналазачи изгубили одважност, недостајало им је истрајности, или нису били свикнути да доврше оно што су започели; и на тај начин ту су упола израђене машине, заметци проналазака који никад нису остварени и време употребљено на њихову непотпуну израду за увек је изгубљено, можда чак и више но изгубљено, јер и то све са тога разлога што поука о истрајности, о добром половању и изради што су они имали у себи није била схваћена и појмљена.

У канцеларији за заштититу патената у про-

наласцима регистрованоје стотитанама, чак и хиљадама некорисних изуметака, просто за то што су непрактични, што је њиховим творцима недостајало изражајења, потребне умешности, да би их довели до оног степена и тачке, кад би постали практични и употребљиви. Едисон је био доиста досетљив да је своје изуметке довео до тачке да су они могли стећи корисну примену и постићи трговачки успех.

Свет је препун послова упола израђених, којима је недостајало само мало више истрајности, мало потпуније индустријско изражајење, па да постану корисни цивилизацији. Кад бисмо бар имали једну хиљаду Едисона да се позабаве овим несавршеним изуметцима и да их учине практичним! Какав су благослов за човечанство људи, који добро ураде штогод узму да ураде, који не остављају ништа упола урађено! Какав би губитак и каква штета настали за човечанство да људи као што су Едисон и Бем нису прихватили, и нису учинили корисним изуметке које су други довели до половине пута и ту их оставили!

„Готово“ реч је опасна. Она је упропастила

многог који би могао имати успеха, да се само од младости свикао да тежи савршенству, да добро уради све штогод ради.

Има данас множина људи који пропадају у својој недоучености, људи који пропадну баш пред самим циљем, зато само што су се задовољавали да „готово“ добро ураде сваку ствар; да „готово“ доврше оно што предузимају. Личе ови на оног дечка кога је отац његов био послао да потражи овнове што се били одвојили од стада и који, вративши се без њих, рече оцу, кад га је овај запитао да ли их је нашао: „Да, оче, „готово сам их нашао“, и чини се да никад не разумеју каква провалија зјапи између оног „готово“ и „потпуно“.

VIII

Шта сваки газда тражи

„Кад наградите добру чиоду, више ћете учинити него кад наградите рђаву парну машину“. — „Ако какав човек уме да напише бољу књигу, да одржи какву бољу беседу, или да направи бољу мишоловку, вели Емерсон, па нека је његова кућа подигнута негде у шуми, људи ће ипак умети наћи ма козју путању која ће их к њему одвести“.

Усвојте као правило у животу да ћете урадити најбоље оно штогод вам дође у руке. Унесите у то отисак ваше дораслости, ваше мушке снаге. Нека ваша узвишеност буде ваша фабричка марка, и нека тим буде обележено

све чега се год дотакнете. То тражи сваки газда, јер то утврђује и указује на најбољу врсту интелигенције и памети. То је најбоља заменица генију, то је најбољи капитал који се може унети у посао; то је бољи покретач но утврдјени пријатељи.

Немојте се и сувише запиткивати и паштити око тога колико ћете бити плаћени за свој посао. Имате што друго боље да урадите од тога. На вашу част, на целокупну вашу каријеру, на цео ваш потоњи успех утицаће у велико начин на који будете радили свој посао, утицаће савесност коју у њ будете унели, или ће утицати небрижљивост коју уместо свега будете показали.

Једна млада жена, радећи у једној штампарији, рекла је да се неће потрудити да уради што боље може, јер није довољно плаћена. Ту баш, међутим, лежи погрешка која спречава хиљадама људи да не успеју и да не напредују у овом свету. Рад је питање карактера, а не награде. Нико нема права да постане неморалан, радећи свој посао небрижљиво или несавршено. Раднику је дужност да се позабави стварима

много важнијим но што је његова плата. Карактер, дораслост, много су важнији од просте плате и зараде.

Један наш познати велики државни чиновник прича да је једном позвао једног младића столара да поправи неку ограду, рекавши му да за тај посао употреби обичне даске, јер неће да му плати више од 7.50 франака, колико му је обична дневница.

Мало после погодбе, отишао је да обиђе овог радника и затекао га је где струже даске и ради посао врло брижљиво. Претпостављајући да столар покушава да на тај начин добије већу награду, нареди му још једном да даске закуца онако, како су донесене од трговца, неостругане. На све његове речи младић се није ни осврнуо. Радио је свој посао што је боље могао. Кад се господар поново још једном навратио, озбиљно се наљутио и рећи ће столару: „Ја сам рекао да даске закуцаш, не стружући их, јер уз ту ограду има да се засади пузавица, и да ми је мало стало до тога каква ће та ограда изгледати. — Али мени је до тога стало, одговори мајстор. — Па колико ми тражиш

за такав рад? — Седам и по франака, одговори он. — Па зашто си се толико мучио, ако ниси хтео већу награду да добијеш? — Да би из мојих руку изишао што бољи посао. — Па нико неће запазити, како ћеш тај посао урадити. — Мени је свеједно, ја хоћу да буде урађен како треба, одговори младић“. После десетину година овај исти младић потврђивао је некакав Уговор са Државом о градњи неких великих зграда. „Међу лицитантима, вели овај високи државни чиновник, познао сам оног мајстора, који је оправљао ону ограду. Помогао сам да он узме посао, који му је донео лепу зараду. Знао сам да ће бити и Држава задовољна, и да ће он зарадити лепу пару.“

Ако унесете савести у свој рад, мало је стало до тога колика ће вам бити плата; раније или доцније пожњећете плодове рада, како га будете радили, на овај или онај начин.

Мало је стало до тога, ако вам је плата привремено мала; зарад самих себе не можете пустити да из ваших руку изиђе посао, који не би носио на себи ваш отисак и вашу марку.

Посао који изиђе из ваших руку не треба

да носи на себи ничег небрижљивог, ничег недовршеног. Ако *сте сашили* хаљине, треба онај који их носи да буде сигуран да дугмета неће отпасти, и да шавови неће попустити при најмањем напору; ако израђујете *кућни намештај* треба да је купац сигуран да се саставци неће одвојити после прве употребе, треба да је сигуран да *нисше покушали* да бојом и лаком сакријете црвоточно, изедено дрво.

Једном речју, све штогод радите део је вас самих. Ако је какав посао који изиђе из ваших руку искварен, несавршен, урађен на двоје — на троје, ваш ће карактер од тога трпети. Ако је посао рђаво урађен, ако се сав распадне у своје саставке, ако је према томе тај посао нечасно урађен, значи да сте нечастан човек и да је ваш карактер онако исто ломљив као и ваше дело. Не може доиста човек бити частан, кад му из руку изиђе небрижљив посао, што значи да је несавестан у употреби свога времена и да свесно употребљава при изради рђав материјал.

Онај који тако буде радио, треба себи да даде рачуна, на завршетку своје каријере, да

није био прави, истинити човек и да је збрљао свој живот.

Провести живот израђујући и продајући ствари којима ћемо друге варати, из руку продавати рад ниже врсте, значи постајати неморалан и убијати у себи сваки племенити и узвишени осећај.

Мало је стало до вашег уговора, мало је стало до тога што сте мало плаћени, не треба никад да пристанете да израђујете рђав посао који вас сама унижава. Навика на неузвишеност је кобна.

Бекер, славни амерички проповедник, рекао је да никад није био потпуно исти човек пошто би читао Рускина. Ви нисте такође никад исти човек пошто урадите несавршен, непотпун посао. Не можете бити праведни према самима себи и неправедни према свом газди што се тиче каквоће вашег рада. Ако хоћете да будете човек доиста достојан овог имена, потпун човек, човек праведан и на свом месту, треба да будете потпуно часни у каквоћи свога посла.

IX

„Овде је најбоље доста добро“

Нико доиста не може бити срећан ко не верује у своју личну часност, који се не бори да учини добро, да буде праведан, чист и частан.

Тако смо саздани да нас свако одступање од начела и правде чини несрећним, и одузима нам поштовање према себи самима.

Свакипут кадгод се поковамо закону који нас гони да будемо праведни, осећамо унутрашње одобравање, чујемо како нам наша душа одобрава, а сваки пут кадгод се не поковамо у себи осећамо некакав про-

тест и подносимо некакав осећај осуде и прекора.

Нисте ли никад запазили како се осећате добро и како сте срећни кад сте из својих руку предали јединствено добро урађен какав посао; како тада имате о себи боље мишљење, и како то ојачава и очвршћава ваш карактер? Како прође телом језа и дрхтавица, посматрајући своје урнек-дело, рад и посао, у који смо унели оно што најбољег имамо у себи, сву своју умешност! И све то долази од покорности природном закону који нас нагони да све ствари добро радимо; и како у себи осећамо да према нама порасте лично поштовање кад се покуравамо закону правде, неповредности која је у нама.

Један славни уметник говораше да никад не би допустио да изради какав цртеж или слику нижег реда, ништа уопште што би могло потамнети или умањити његов идеал јер то би се одмах на неки начин саопштило његовој кичици.

Све лежи у томе. Треба за свој рад и

посао имати узвишен идеал. Чувајте и имајте у себи стално идеал савршенства, јер сваки модел који се задржи у духу буде копиран у току живота. Што мислимо то и радимо. Немојте никад, ниједног тренутка, допустити да вас обузму мисли нискости, недовољности у пословању.

Тражите да постигнете оно што је нај-узвишеније; и кад га будете достигли стегните га рукама, прикачите се за њ. Немојте се мешати ни у што што је ниже, слабије. Ма какав да вам је посао, ма каквој професији да припадате, нека вам је дневна заповест да посао који из ваших руку изиђе буде добро и тачно урађен.

Многи се људи извињавају за рђаво урађени посао да нису имали времена. И у данашњим, обичним и свакодневним приликама, свакад се има довољно времена да се какав посао уради како треба да буде урађен и ако се свикнемо да сваки посао добро урадимо, наш ће нам живот протећи много задовољније, много савршеније; такав ће нам живот дати осећај потпуности уместо

осећаја осредњости која карактерише толике животе.

Неописана надмоћност приања за карактер и за свако влакно онога човека, који, свуда и увек, чини те превлађује савесност у његову раду. У њега је осећање потпуности, задовољства, среће, што никад не осећа онај, који не покушава да у свакој прилици уради свој посао што боље може. Никад га не обузима неспокојство које доноси посао упола довршен или заобиђене и изостављене тешкоће; никад га не обујима несаница што му је савест узбуђена и немирна.

Кад покушамо да урадимо какав посао што боље можемо, свеколико наше биће напредује. Све се у нама издиже, кад се ми издижемо, све се снижава кад се ми снижавамо. Добри умишљаји и тежње оплемењују живот; рђави осећаји га мрљају и понижавају. Кад се боримо у свакој ствари да дођемо до савршенства, свеколико наше биће напредује, развија се, раширује се и побољшава се; но ако нам се идеал снизи свеколико се наше биће гаси и закржљави.

Није овде просто питање избора, да знате да ли ћете изабрати да неку ствар урадите добро или не, да свој посао урадите упола или да га извршите потпуно добро, овде је питање начела и ако повредите овај вечни принцип, осетићете на себи незгоду и патњу погоршавањем свога суштаства, снижењем свога идеала, губитком поштовања према самима себи, смањењем своје умешности и окретности, осетићете да вам је живот непотпун и да је смањен.

Не верујте да нећете више чути да се говори о послу поквареном и упола довршеном. Тај никад неће умрети. Пратиће вас он кроз цео живот и у тренутку кад се најмање будете надали, довешће вас у врло тежак и мучан положај. Можете бити сигурни да ће вас умртвити онда, кад се најмање будете надали. Каогод фантом, изненадне сенке подићи ће се у тренутку који сте најмање очекивали да вам упропасте и униште срећу. Прекинут конач на потки какве материје стављен је на рачун раднице и штета је накнађена од њезине плате. Ваши замазани радови, ваше занемарене дуж-

ности, умртвљаваће вас годинама и удалиће од вас успех коме сте се надали.

Са свих страна чујемо да се говори о људима који су озбиљно доведени у забуну утварима оних нерешених и прескочених проблема и са небрижљивих погрешака, пропуштених неисправности, које су учинили било у школи било за време свога приправништва.

Многи су људи сапети целог свог живота, и приморани и присиљени да приме ниже, подређеније службе само с тога што се никад нису могли ослободити рђавих навика, примљених у својој младости, навика нетачности, небрижљивости, што су занемаривали и издвајали теже задатке у школи, што су кварили или упола израђивали поверени им посао.

Ове покидане и прескочене жице у потки њихова живота, ови занемарени и пренебрегнути проблеми за то што су били сувише тешки, појавиће се доцније или раније у њихову животу, да их муче и да их непрекидно умртвљавају.

Пренебрегнути какву ствар или је израдити непотпуно, упола, исто је, што и у време рата, какав војсковођа који би заузео туђу земљу, остављајући овде онде по коју непријатељску тврђаву незаузету и који би продужавао даље освајање. На крају крајева доживео би да га непријатељ из оних незаузетих тврђава напада и непрекидно узнемирује.

Урадите ли какав посао упола остављајући за доцније да га довршите, ето то је оно што је омело многога, упропастило му каријеру, јер то води навици да се све упола уради. „Ох! па ово је доста добро; на што бити ситничар?“ Ове су речи почетак многе покварене каријере.

Веома сам био узбуђен овим натписом који сам запазио у једној великој трговини: „Овде је само најбоље доста добро.“ Каква би ово била дивна девиза за многе животе? Какву би револуцију изазвале ове речи кад би их сваки пригрлио и привео у дело, кад би се сваки одлучио да се задовољи само оним што може урадити најбоље.

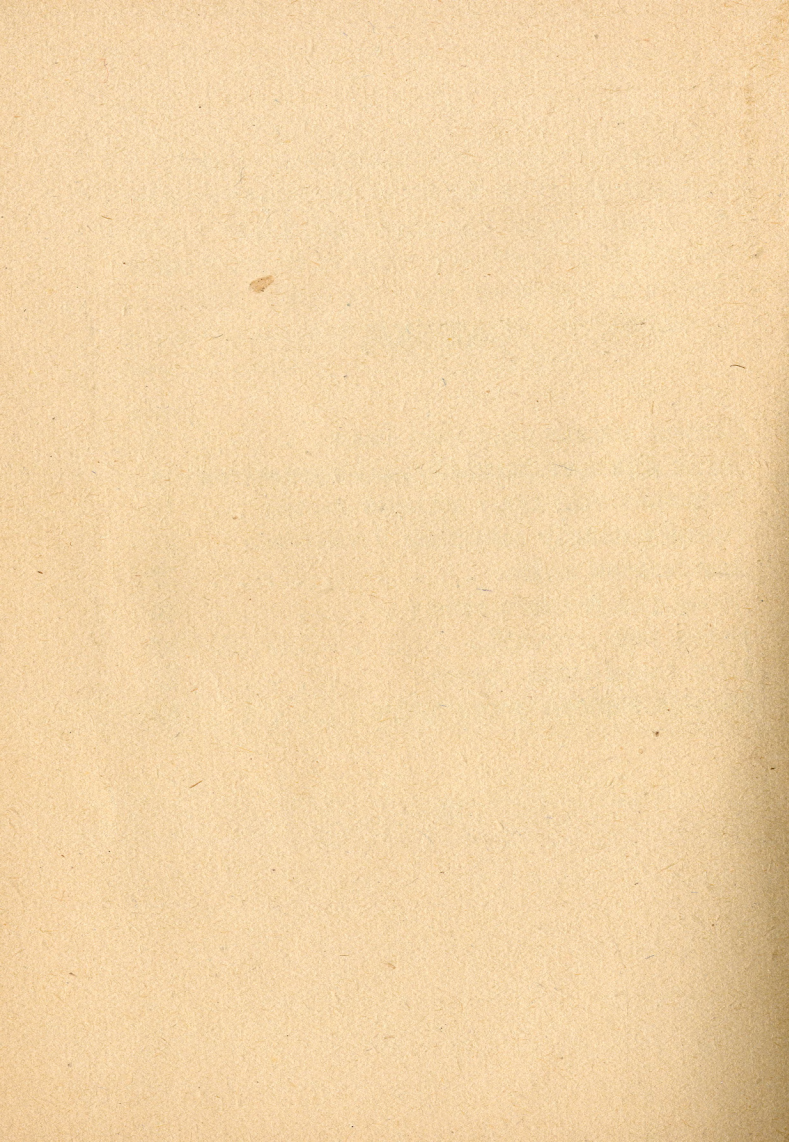
Усвој и прихвати ове речи, драги чита-
тељу. Испиши их и обеси у твојој спаваћој
соби, у твојој радионици или код писаћег стола,
запиши их на цедуљи коју ћеш увек носити
са собом, уткај их у све оно што будеш радио
и дело твога живота биће што би требало да
буде за свакога — УРНЕК-ДЕЛО.

САДРЖАЈ

	Страна
Штогод радиш ради како ваља	3
Однос који постоји између рада и карактера	11
Погрешке које стају милијун дневно . .	19
Разлика између занатлије и уметника .	27
Другокласни људи	37
Добар рад је слуга генију	44
Кобна реч „готово“	52
Шта сваки газда тражи	57
Овде је најбоље доста добро	63

Издавачка књижара „Напредак“, Београд

	Динара
О. Браунинг, Историја Педагогије (превео М. Шевић)	8—
Др. Б. Петронијевић, Историја новије филозофије (II Издање)	
А. Форел, Полно питање (превео А. Костић)	40—
А. Форел, Хигијена живаца и душе (превео Др. Данић)	
Ј. Цвијић, Говори и чланци	36—
Винавер, Пантологија нов. срп. пеленгирике	3·50
М. Богдановић, Основе Теорије Књижевности	
Низ руских приповедака (превела Косара Цветковићева)	
Низ француских приповедака	
Р. Роланд, Жан Кристоф (превела О. Косановићева)	
А. Лихтенберже, Мали Трот	
Х. Ман, Васкрсење (превео др. Герхард Геземан)	3—
Ј. Хајкинг, Писма која га нису стигла (превео Х. Лилер)	
Х. Судерман, Брига (превео Х. Лилер)	14—
Л. Фавр, Научни дух и научни метод (превео М. Шевић)	5—
Х. Вендел, О Југославији, Италији и Албанији	
Јаро, Глумице и Балерине (превео Ђ. Т. Стефановић)	
П. Лоти, Лотијева Женидба (превео А. Ђокић)	
А. Доде, Тартарен Тарасконац (превео Д. Ђокић)	
Д. Алимпић, Управне власти у старој Србији	
С. Смајлс, Штедња (превео Миле Павловић)	
С. Смајлс, Самопомоћ (превео Миле Павловић)	
Др. М. Недељковић, Основи политичке економије	40—
Бр. Нушић, Рамазанске вечери (Илустровано издање)	
Х. Спенсер, Есеји (превео проф. Бор. Милојевић)	
Српске Народне Песме	
I Марко. Илустровао М. Плавшић	5—
Закон о Таксама , протумачен (Г. Никетић)	20—
Драгиша Васић, Карактер и менталитет једног поколења	5—
Емил Зола, Нана. Роман (превео Никола Николић)	
Клод Фарер, Човек који је убио. Роман (превео Никола Николић)	
П. Веноа, Атлантида. Роман (превео Предраг Каралић)	
Ст. Станојевић, Историја Срба, Хрвата и Словенаца	10—
Ст. Станојевић, Историја Српског Народа	15—
М. Бешевић, На Голготу (Песме)	5—
М. Серао, Сентименталне Новеле (превео Ђ. Т. Стефановић)	6—

Издавачка књижара „Напредак“, Београд

Динара

М. Серао, Три Љубави (превео Ђ. Т. Стефановић)	4—
Е. Фаге, Увођење у Филозофију (превео Драг. Л. Стевановић)	9—
Е. Фаге, Вештина Читања (превео Драг. Л. Стевановић)	7—
Е. Фаге, Увођење у Књижевност (превео Драг. Л. Стевановић)	9—
Др. П. Мантегаца, Један дан на Мадери (превео Др. Ј. Данић)	9—
Др. П. Мантегаца, Мудрост Живота (превео Доктор Ј. Данић)	14—
Д. Крстић, Школа за клавир	15—
Сима Пандуровић, Огледи из Естетике	6—
Љермонтов, Демон (превео Јов. Максимовић)	2—
Ј. Денић, Етички закони као битност живота	12—
Тајна превратна организација у Солуну	15—
М. Арсовић, Витешке Игре	15—
Ник. Поповић, Учење о дискретном простору у новијој филозофији	3—
П. С. Талетов, Нови Људи (Роман)	14—
П. С. Талетов, Социологија и Литература	8—
Влад. Петковић-Дис, Сакупљене песме	10—
Гиј де Мопасан, Један Живот (превео Драг. Л. Стевановић)	14—
М. Прево, Пиер и Тереза (превео Драг. Л. Стевановић)	14—
Достојевски, Злочин и Казна (превео Јов. Максимовић)	20—
А. Франс, Печњарница код Краљице Педок (превео професор В. Росић)	12—
А. Франс, Мишљења Господина Коањара (превео проф. В. Росић)	14—
А. Франс, Мршава Мачка (превео Јел. Ђоровић-Скерлић)	6—
Ф. Шампсор, Копрена, Роман (превео Вељко Николић)	15—
Ђура Јакшић, Целокупна Дела. Неповезано	32—
Ђура Јакшић, Изабране песме	2·50
Чехов, Црни Монах (превео Јов. Максимовић)	10—
Чехов, Прича непознатог човека (превео Јов. Максимовић)	12—
Сарсеј, Пут ка Срећи (превео Влад. Спасојевић)	10—
Ш. Вагнер, Крај Огњишта (превео Влад. Спасојевић)	
Ш. Вагнер, За велике и за мале (превео Влад. Спасојевић)	7·50
А. Брауншвиц, Родитељски Дневник (прев. Влад. Спасојевић)	7·50
О. Уајлд, Кантервилски Дух (превео В. Петровић)	6—

==== Велики каталог на захтев бесплатно. ====